

Reversarea excepțiilor și scutirilor din Codul fiscal: A început număratoarea inversa

Deși ne-am obișnuit în ultimul an ca veștile fiscale să vizeze amânări la plata, scutiri și chiar amnistii, nu ar trebui să ne surprindă intenția guvernului, asumată în documentul cu obiectivele din cadrul Planului Național de Redresare și Reziliență (PNRR), transmis Comisiei Europene, de a elimina lacunele și distorsiunile din Codul fiscal pentru a identifica zone din care să obțină venituri bugetare.

Obiectivele de politică fiscală bugetară ale guvernului decurg din două mari necesități: pe de o parte de a realiza consolidarea fiscală, implicit de a spori încasarile bugetare, iar pe de altă parte de a regla cadrul fiscal, afectat în ultimii ani de numeroase derogări care au subminat stabilitatea și transparența acestuia și au condus la o colectare a taxelor de la o bază tot mai restrânsă de contribuabili.

Diversele excepții din ultimii ani fie că a fost vorba de impozitul pe profit, pe venit, de contribuții sociale ori TVA au fost acordate în general ad hoc, fără analize de impact pe termen mediu și lung, nu numai asupra bugetului, ci și a economiei în ansamblu. De analize post implementarea legislației, desigur, nici nu s-a mai pus problema. Or, ar trebui să avem aceeași măsură când judecăm politicile fiscale, și atunci când sunt introduse majorări sau taxe noi, dar și atunci când sunt eliminate sau diminuate.

Prin urmare, orice discuție despre schimbarea legislației fiscale ar trebui să aibă loc pe principiile echității, transparenței și predictibilității. Conform obiectivelor din PNRR în domeniul fiscal, aparute public, guvernul are în vedere: o analiză amplă a sistemului fiscal pentru a identifica distorsiuni și zone din care statul să obțină venituri, mai ales în ce privește impozitul pe profit, impozitul pe venit și contribuțiile sociale, înghețarea numărului de bunuri și servicii la care statul percepe cote reduse de TVA (de 9%) sau cote foarte reduse de TVA (5%), retragerea graduală a stimulentele fiscale excesive, mai ales în ce privește impozitul pe profit, impozitul pe venit și contribuțiile sociale, revizuirea principiilor impozitării proprietăților, în principal în ce privește regimurile diferite de impozitare în funcție de natura proprietarului, persoana fizică sau persoana juridică.

Aceste intenții de modificare a Codului fiscal sunt dublate de alte obiective în domeniul administrării fiscale care ar urma să contribuie, printr-un proces masiv de digitalizare, la creșterea colectării.

Chiar dacă guvernul ne da o serie de indicii cu privire la capitolele din Codul fiscal care se afla în analiză pentru eliminarea distorsiunilor și lacunelor, este greu de anticipat care dintre cele aflate în legislație vor dispărea pentru că așteptarea este ca deciziile să fie fundamentate pe evaluarea impactului pe care actualele prevederi le au atât pentru buget, cât și pentru domeniile sau categoriile de contribuabili cărora li se adresează. Doar punând în balanță costurile și beneficiile se va putea ajunge la concluzii pertinente și acceptate de mediul de afaceri și de cetățeni.

Uitându-ne, în particular, la cele patru capitole menționate: impozitul pe venit, cel pe profit, contribuții sociale și TVA, remarcam ca în ultimii ani au fost intens modificate.

În primul rând, s-a renunțat la cota unică prin diminuarea ratei de impozit pe venit la 10% și introducerea unor rate diferite (cum ar fi de 5% la dividende sau 3% la transferul proprietăților imobiliare din patrimoniul personal), în timp ce la contribuțiile sociale au fost perpetuate excepțiile de la plata și, totodată, au fost adăugate unele noi.

De scutirea de la impozitul pe venit beneficiază salariații din IT, cercetare-dezvoltare și inovare, HoReCA și construcții. Așa cum aratam anterior, este nevoie de o evaluare temeinică a efectului acestor facilități în ansamblu, atât din perspectiva bugetului, cât și a contribuției lor la PIB, înainte de a fi luată orice decizie. De exemplu, ponderea sectorului IT în PIB a urcat de la 4,4% în 2010 la 7% în 2020, în timp ce pentru domeniul cercetare-dezvoltare, România alocă în jur de 0,5% din PIB, conform Eurostat, de 4 ori mai puțin decât media statelor membre. Având în vedere că viitorul economiei depinde de capacitatea de a crea produse și servicii cu valoare mare, facilitățile fiscale ar avea rolul de a sprijini companiile care vor să dezvolte aceste activități.

Pe lângă scutirea de impozit pe venit, în Codul fiscal există alte facilități fiscale (deducerea suplimentară a cheltuielilor de cercetare-dezvoltare la calculul impozitului pe profit și scutirea integrală de la plata impozitului pe profit pe o perioadă de zece ani pentru companiile care desfășoară exclusiv activități de cercetare-dezvoltare) care ar putea impulsiona activitățile de cercetare-dezvoltare și inovare, dar care nu au putut fi puse în aplicare pentru că lipsește legislația secundară.

În ceea ce privește impozitarea companiilor, observăm că impozitul pe profit a ajuns să fie datorat, conform datelor ANAF din 2020, de circa 118 mii de persoane juridice, față de 200 mii în 2016, de exemplu. În schimb, numărul microîntreprinderilor a explodat, de la 500 mii în urma cu cinci ani în urmă, la aproximativ 800 de mii în prezent. Dacă ne gândim că în 2013 plafonul pentru microîntreprinderi era de 65.000 euro, iar în 2017 urcase la 1 milion de euro, este evident cum s-a ajuns aici. Într-adevăr, un sistem simplu și puțin împovărat este de dorit pentru categoria firmelor mici, însă pare că pe parcurs scopul inițial a fost deturnat.

În același timp, acest impozit a mai produs o situație neprevăzută atunci când s-a introdus impozitul specific - de asemenea luat în considerare pentru firmele mici din Horeca. Majorarea pragului pentru micro a făcut ca cele mai multe societăți din Horeca să intre în categoria platitorilor de impozit pe veniturile micro, în timp ce impozitul specific a rămas pentru marile hoteluri și restaurante. Pe scurt, actualele derogări, excepții la capitolele impozit pe venit, contribuții și impozit pe profit sunt:

Impozitul pe profit

Există două excepții: impozitul pe veniturile microîntreprinderilor și impozitul specific pentru Horeca

- Impozitul pe veniturile microîntreprinderilor este datorat de persoanele juridice care au venituri anuale totale de până la un milion de euro echivalent în lei. Cotele de impozit sunt de 1% pentru microîntreprinderile care au unul sau mai mulți salariați și 3% pentru cele care nu au salariați.
- Impozitul specific este aplicabil în sectorul Horeca, formulele de calcul fiind stabilite pe criterii diferite în funcție de codul CAEN al societății. De menționat, că în contextul pandemiei, sectorul Horeca beneficiază temporar de scutire de impozit specific.

Impozitul pe venit

- Se aplică scutire de impozitul pe venit de 10% pentru salariații din domeniile IT, cercetare-dezvoltare și inovare, HoReCA și construcții.
- Pentru drepturile de autor și veniturile din chirii, impozitul pe venit de 10% se aplică după deducerea unei cote

forfetare de cheltuieli de 40%.

- Impozitul pe venit este de 5% pentru veniturile din dividende, 3% pentru venitul din transferul proprietăților imobiliare din patrimoniul personal (impozitarea survenind doar peste plafonul neimpozabil de 450.000 lei), cote progresive de impozitare care pornesc de la 1% pentru veniturile din jocuri de noroc.

Contribuțiile sociale

- Salariații din sectorul construcțiilor beneficiază de scutire pentru contribuția de asigurări sociale de sănătate și o reducere a contribuției de asigurări sociale (pensie) până la 21,25%.

- Pentru veniturile din activități independente, drepturi de proprietate intelectuală, chirii, investiții, activități agricole, alte surse, contribuțiile sociale se aplică plafonat, respectiv la o bază care nu depășește plafonul anual de 12 salarii minime brute pe țară.

- În cazul drepturilor de autor se acordă scutire de la contribuțiile de asigurări sociale și de sănătate dacă persoanele care le realizează sunt și salariate.

În cazul TVA au fost adoptate reduceri în mai multe etape și pentru diverse produse și servicii. Prima diminuare de impact a avut loc la jumătatea anului 2015 pentru produsele din pâine și panificație, iar a doua măsură a fost scăderea cotei standard de la 24% la 20%, de la 1 ianuarie 2016. Tendința însă a continuat, cu scăderea cotei standard cu un alt punct procentual de la 1 ianuarie 2017, precum și cu aplicarea de cote reduse pentru alte categorii de bunuri și servicii. În acest interval, ponderea încasărilor din TVA în PIB a coborât, de la 8% din PIB în 2015 până la 6,2-6,5% în 2017, 2018, 2019. România a continuat să ocupe în acești ani primul loc în UE în clasamentul privind deficitul de încasare a TVA, cu 35-36%, însemnând că peste o treime dintre veniturile care ar fi trebuit să fie colectate din TVA nu ajung în buget.

Per total buget veniturile fiscale (deci fără contribuțiile de asigurări) se situează la circa 26% din PIB față de o medie europeană de 40% din PIB. Decalajul provenit din evaziune, fraudă, dar și din colectarea deficitară pentru că ANAF are sisteme tehnice, dar și proceduri neadaptate erei digitale și asta se reflectă în nivelul serviciilor publice oferite.

În concluzie, obiectivele PNRR necesită o monitorizare atentă pentru a urmări transpunerea practică, mai exact cum vor fi evaluate actualele prevederi, cum va fi măsurat impactul astfel încât să depășim arbitrariul, modificările "peste noapte" și să obținem un cadru fiscal mai echitabil și mai predictibil pentru toți platitorii.